

Viering 'De kracht van vergeving'

Toelichting Kristin Vanschoubroek

Mensen beginnen vaak een gesprek met de woorden: ik kom mijn biecht spreken. Blijkbaar is het een oerverlangen van een mens om over het eigen leven te vertellen en de schaduwkanten ervan op te biechten. Het sluit aan bij een diep verlangen om in waarheid te leven en heel te worden. En zolang we onze duistere kanten verstoppen, zijn we niet heel, niet volledig. Het is pas als ook onze duistere kanten er mogen zijn en in liefde worden opgenomen dat we innerlijk rust vinden.

Vroeger gebeurde biechten in een biechtstoel. Dat was een halfduister meubel, waarin je op een bankje knielde voor een priester. Als hij het luikje openschoof, zag je zijn profiel. Enkel zijn oren waren belangrijk. Het was niet nodig dat hij zag wie je was. Hij hoefde je niet te kennen, want hij was enkel daar als gezant van God, als bemiddelaar. Het contact, de relatie tussen hem en jou was niet belangrijk. Voor veel mensen was trouwens de onbekende biechtvader (dus niet de eigen dorpspastoor of onderpastoor) nog het meest aantrekkelijk.

Biechten was eigenlijk vaak niet meer dan het opzeggen van steeds dezelfde zonden en in ruil daarvoor de absolutie krijgen. Op grond van de zwaarte van je zonden oordeelde de priester en gaf hij je een gepaste penitentie.

De tijden zijn veranderd. Mensen willen niet langer in de anonimiteit spreken. Integendeel, ze verlangen naar een relatie met diegene met wie ze hun diepste geheimen delen. Vertrouwen is heel belangrijk geworden. Het gesprek, de dialoog staat centraal. Mensen verlangen een gesprekspartner die hen echt beluistert, die meegaat in hun verhaal en hen feedback geeft.

Mensen komen open als ze voelen dat over hen niet wordt geoordeeld. Het lucht hen op als ze kunnen en mogen vertellen over hun twijfels, hun angsten, hun onzekerheid, over datgene waarover ze zich beschaamd of schuldig voelen. Het doet deugd als ze zich kunnen tonen zonder bang te moeten zijn voor het oordeel van de ander. Dat is wat mensen ten diepste willen en toch heel dikwijls niet durven. Vaak hebben ze geleerd dat ze afgewezen zullen worden als ze zich echt tonen. Hoe zouden ze dan kunnen vertrouwen? Soms vraagt het heel veel tijd vooraleer het diepste innerlijk aan iemand kan worden toevertrouwd. Het is een weg die je stapje per stapje gaat. En vaak is het heel beangstigend. Iedereen kent wel het gevoel van: dit had ik beter niet gezegd, wat gaat die persoon nu over mij denken of over diegene waarover ik sprak?

Als er liefdevolle acceptatie is, kan een mens groeien en komt hij vanzelf tot inzicht. Als hij liefde voelt, moet hij zich niet langer verdedigen en kan zijn ware aard, zijn diepste wezen naar boven komen.

Iemand die niet oordeelt en alles in zijn of haar liefde opneemt, is een echte biechtvader of biechtmoeder. Soms is die persoon ook als een vroedvrouw: iemand die je uitnodigt om wat vanbinnen in je leeft het daglicht te laten zien, iemand die je helpt om je innerlijke geboren te laten worden. Alsof je de uitnodiging krijgt: ja, kom maar, je hoeft niets te vrezen!

Zulke vroedvrouw weet dat met de geboorte van het innerlijke ook duistere kanten en krachten naar boven kunnen komen: kwaadheid, woede, verdriet, wrok, schuldbesef, hardheid. Als dit alles naar buiten mag komen, kan het ook worden losgelaten en komt de weg vrij voor het mooie, het zuivere, de onschuld, het zachte, het kind in ons.

We hebben een medemens nodig om te zien wie we zijn en onszelf te aanvaarden zoals we zijn. We kunnen maar groeien in medemenselijkheid door de liefdevolle acceptatie van de ander. Daarover gaat de bijbeltekst van vandaag.

(Johannes 8, 3 – 11)

Toen brachten de schriftgeleerden en de Farizeeën een vrouw bij hem die op overspel betrapt was. Ze zetten haar in het midden en zeiden tegen Jezus:

“Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt toen ze overspel pleegde.

Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt u daarvan?” Dit zeiden ze om hem op de proef te stellen, om te zien of ze hem konden aanklagen.

Jezus bukte zich en schreef met zijn vinger op de grond. Toen ze bleven aandringen, richtte hij zich op en zei: “Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen.” Hij bukte zich weer en schreef op de grond. Toen ze dat hoorden, gingen ze weg, één voor één, de oudsten het eerst, en ze lieten hem alleen met de vrouw die in het midden stond.

Jezus richtte zich op en vroeg haar: “Waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?”

“Niemand, heer,” zei ze. “Ik veroordeel u ook niet,” zei Jezus. “Ga naar huis en zondig vanaf nu niet meer.”

De Joodse wet was meedogenloos: elke vrouw die schuldig werd bevonden aan overspel werd onmiddellijk berecht en ter dood veroordeeld. Ze werd gestenigd. Schuldig bevonden mannen ondergingen niet hetzelfde lot.

Enkele Farizeeën gebruiken dit gegeven om Jezus in het nauw te drijven. Ze komen bij hem met een vraag. Wat vindt u daarvan? Eigenlijk stellen ze niet echt een vraag, maar proberen ze Jezus in de val te laten lopen. Daar gaat het hen om. Het voorval met de betrapte vrouw is slechts een kans om Jezus op de proef te stellen, om hem te pakken.

De Farizeeën veronderstellen dat Jezus een veroordeling zal afkeuren. Ze hopen dat hij iets zal zeggen in de zin van: “Mozes zegt dat wel, maar ik vind dat het anders moet.” Wanneer Jezus zo zou spreken, was hij echter gezien, want een rabbi die zich niet hield aan de wet van Mozes moest worden gedood. Zo simpel was dat. Als hij dat zou zeggen, zou hij het oordeel over zichzelf afroepen. Een andere mogelijkheid was dat Jezus uit angst voor de wet en de doodstraf zou zeggen: “Als Mozes dat zegt, dan moet die vrouw worden gestenigd.” In dat geval zou hij zijn gezag en zijn geloofwaardigheid bij zijn volgelingen verliezen. Zijn leerlingen wisten immers dat hij helemaal anders dacht, ze wisten dat hij liefde bracht in plaats van het kille oordeel. Deze uitspraak zou volledig in tegenspraak zijn met wie hij was en met wat hij verkondigde.

Jezus staat dus voor een dilemma: of hij moet zich ter dood laten veroordelen of hij moet zichzelf verloochenen. Er lijkt geen uitkomst.

We zitten midden in een spanningsveld met drie partijen: aan de ene kant de Farizeeën, rechters die zo zeker zijn van hun principes, aan de andere kant Jezus, in het midden de vernederde en door angst verlamde vrouw, die weet dat de dood haar wacht. We kunnen ons de dreiging voorstellen. Wat zal Jezus nu zeggen? De bal ligt in zijn kamp.

Maar dan gebeurt het: op een eenvoudige en tegelijk verrassende manier onttrekt Jezus zich aan de spanning. Hij buigt zich voorover en begint achteloos iets in het zand te schrijven. Met dat simpele gebaar doorbreekt hij de stille dreiging. Het heeft iets heel onschuldigs. Het is een naïef gebaar en toch zet Jezus zich daarmee als het ware boven het gebeuren, zoals grote meesters dat doen. Door dat kleine teken neemt hij contact met een grotere werkelijkheid. Door het contact met de aarde komt hij in verbinding met een hogere werkelijkheid. Hij voelt aan dat het de mens niet toekomt om te oordelen en hij ontvangt de bevrijdende woorden: “Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen werpen.”

Dan begint Jezus opnieuw in het zand te schrijven. Hij wendt zijn blik van de Farizeeën af en geeft hen daardoor ruimte en vrijheid. Hij geeft hen de kans om net als hijzelf in hun binnenste te schouwen en tot een ommekeer te komen.

De kracht en de sterkte van Jezus bestaat erin dat hij het aanvankelijke gesprek een totaal nieuwe wending heeft gegeven. De aandacht gaat niet langer naar de uiterlijke daden, maar naar de erkenning van de onvolkomenheid van ieder mens. Iedereen die in zichzelf schouwt, weet dat hij onvolmaakt is en dat het precies zijn eigen onvolmaaktheid is die hem belet om te oordelen over een ander. Ook de Farizeeën beseffen dat en één voor één druipen ze af. De tekst zegt: de oudste eerst. Dat is normaal, want hoe ouder je wordt hoe meer je je onvolkomenheid beseft. In de eerste helft van je leven vecht je tegen je onvolmaaktheden of wil je ze niet zien, in de tweede helft probeer je ze te aanvaarden.

Jezus blijft alleen achter met de vrouw. Wat nu?

Jezus kijkt haar aan. Hij begint niet tegen haar te preken, hij geeft haar geen verwijten en ook geen goede raad. Hij stelt haar een vraag: "Heeft niemand u veroordeeld?" "Niemand, heer," zegt de vrouw en Jezus antwoordt: "Ik veroordeel u ook niet." Met deze woorden geeft hij de vrouw aan zichzelf terug. Hij geeft haar de kans om zichzelf te bevrijden.

Jezus neemt een groot risico. Hij vraagt de vrouw niets, zelfs niet naar haar voornemen. Hij laat haar gaan. Hij laat haar in haar vrijheid. Hij vertrouwt. Zijn uitspraak 'zondig niet meer' kunnen we verstaan als: volg je goddelijke natuur. Doe niets dat tegen je wezen ingaat, dat daar tegen zondigt. Laat je door niets afbrengen van de liefde.

Handelen en spreken vanuit liefde is altijd risicovol. Je hebt niet de zekerheid van een wet, een voornemen of een belofte. Je hebt wel vertrouwen, je hebt weet van een dimensie die je ver overstijgt. Je hebt weet van het wonder van Gods barmhartigheid. En je gelooft dat jijzelf en ieder ander mens in die barmhartigheid kan thuiskomen.

11 december 2005